Historische lariekoek van Poetin over Oekraïners als nazi's

Posted on 2 maart 2022 by Jan-Jaap van den Berg

Poetin betitelt de Oekraïense leiders als nazi's. Iedereen zal dit als lariekoek beschouwen, al was het maar omdat president Volodymyr Zelensky zelf van Joodse afkomst is. Toch valt niet te ontkennen dat Hitler tijdens de Tweede Wereldoorlog steun heeft gehad van delen van de Oekraïense bevolking. Een nadere historische beschouwing laat echter zien dat daar nog wel iets meer over te zeggen is.

Op 22 juni 1941 viel nazi-Duitsland de Sovjet-Unie binnen met het sterkste leger dat de wereld ooit aanschouwde. Gedurende die zomer leek 'Operatie Barbarossa' een groot succes. De Duitse legers rukten honderden kilometers op, hakten het Rode Leger in de pan en maakten miljoenen soldaten krijgsgevangen.

Blij begroet

Na enkele dagen marcheerde de *Wehrmacht* Lviv binnen (toen nog Lemberg geheten) en eind september was Kiev ingenomen. In veel Oekraïense dorpjes en steden werden de binnentrekkende Duitse kolonnes enthousiast begroet. Vaak

werden versierde erehagen opgericht waar de Duitse voertuigen onderdoor reden, de soldaten kregen bloemen overhandigd, plus de traditionele geschenken zout en brood.

Waar kwam dat Oekraïense enthousiasme voor de Duitse invasie vandaan? Daarvoor zijn twee redenen te geven: in de eerste plaats de afschuwelijke ervaringen met twee decennia communistisch bestuur onder Stalin. Daarnaast speelde ook het Oekraïense nationalisme een rol. Overigens zou de aanvankelijke geestdrift voor de nazi's snel verdampen. Ook het Duitse bezettingsbestuur bleek meer dan genoeg ellende te produceren.

Voorafgaand aan de Russische revolutie was Oekraïne een deel van het Russische tsarenrijk, terwijl het westelijk deel eerder ook had behoord tot Polen. Ondanks een geleidelijke russificatie bleef het eigen Oekraïense karakter bestaan, in het westelijk deel met sterke Poolse invloeden.

Tijdens de eerste chaotische revolutiejaren vanaf 1917 volgden diverse regeringen elkaar op en probeerden ook de Oekraïners (net als andere volkeren die voorheen door de tsaar waren bestuurd) zich aan de Russische overheersing te ontworstelen. Korte tijd leek dit te lukken. Maar in de loop van de jaren twintig wisten de communistische heersers in het Kremlin deze onafhankelijkheidsbewegingen stap voor stap te onderdrukken.

Ook de Oekraïne werd in 1922 als 'socialistische sovjet-republiek' weer geïncorporeerd in het bredere geheel van de Sovjet-Unie. Dit betekende echter niet dat het Oekraïense streven naar zelfstandigheid verdween, integendeel.

Holodomor

Gedurende de jaren dertig vlamde het ressentiment tegen Moskou huizenhoog op. De gedwongen collectivisering van de landbouwbedrijven, waarbij veel graanvoorraden in beslag werden genomen, leidde tot massaal verzet, dat keihard werd neergeslagen. In 1932 en 1933 ontstond een rampzalige hongersnood (de zogeheten 'holodomor') waar enorme aantallen Oekraïners aan stierven. Schattingen lopen erg uiteen, maar gaan toch wel uit van minimaal 2,5 miljoen doden. Een bijna onvoorstelbaar hoog aantal.

Tegen die achtergrond was het begrijpelijk dat negen jaar later de Duitse legers in

eerste instantie met opluchting en zelfs met blijdschap werden begroet.

Overigens bestonden er ook al voor Operatie Barbarossa, en zelfs voor de Duitse inval in Polen, contacten tussen nazi-Duitsland en kleine groepjes Oekraïense nationalisten. Zomer 1939 had de Duitse geheime dienst (de *Abwehr*) contact gezocht met Oekraïense nationalisten met het doel om bij de Duitse inval in Polen sabotageacties uit te voeren en een anti-Poolse opstand in gang te zetten. Daar kwam uiteindelijk weinig van terecht. Wel werd Polen onder de voet gelopen en door nazi-Duitsland en de Sovjet-Unie opgedeeld conform het cynische Molotov-Ribbentroppact.

Begin 1941, in de aanloop naar Operatie Barbarossa, troffen officieren van de *Wehrmacht* en de *Abwehr* opnieuw voorbereidingen om Oekraïense nationalisten in te zetten. Er werd een 'Oekraïens Legioen' gevormd van zo'n achthonderd man, later gesplitst in twee bataljons. Uitgerust met een ratjetoe aan lichte wapens en oude helmen werden de Oekraïners ingedeeld bij de Duitse Legergroep-zuid. Militair gezien stelde dit plukje soldaten vanzelfsprekend weinig voor.

Bandera

Maar toen de zegevierende Duitse legers vanaf 22 juni '41 in sneltreinvaart grote delen van de Oekraïne onder de voet liepen, dachten sommige met de Duitsers samenwerkende Oekraïense nationalisten dat nu het moment van onafhankelijkheid was aangebroken.

Een van hen was Stepan Bandera, een 32-jarige politieke activist die voorzitter was van de partij OOeN (Organisatie van Oekraïense Nationalisten). Bandera was in 1934 door de Poolse autoriteiten gearresteerd wegens het beramen van een moordaanslag op een Poolse minister en tot levenslang veroordeeld, maar na de Poolse capitulatie door de Duitsers vrijgelaten.

Op 30 juni '41 riepen Bandera en zijn metgezellen de Oekraïense onafhankelijkheid uit in Lemberg (Lviv) dat juist op het Rode Leger was veroverd. Bandera had van enkele Duitse officieren aanmoedigingen ontvangen en verkeerde daarom in de veronderstelling dat ook Hitler hier uiteindelijk wel voor te vinden zou zijn. Op zichzelf geen gekke gedachte. Na de Duitse verovering van Tsjecho-Slowakije was immers ook een zelfstandig Slowakije gevormd, terwijl vlak daarna een Kroatische staat was ontstaan nadat de Duitsers Joegoslavië hadden bezet.

Naar het concentratiekamp

Bandera misrekende zich. De Duitse bezettingsautoriteiten, die verrast waren door deze plotselinge onafhankelijkheidsverklaring, lieten Bandera nog een paar weken zijn gang gaan, maar daarna vonden ze het welletjes.

Halverwege september ’41 werd Bandera zelfs gevangen genomen en afgevoerd naar het concentratiekamp Sachsenhausen. Weliswaar bivakkeerde de Oekraïense nationalistenleider daar in een ‘prominentenbarak’ voor belangrijke gevangenen, maar zijn gevangenschap werd telkens verlengd. Pas in oktober 1944 kwam hij weer vrij. Toen was de Oekraïne alweer grotendeels in handen van het Rode Leger.

Na de Duitse capitulatie vestigde Bandera zich in de Bondsrepubliek, vanwaar hij zijn strijd voor een onafhankelijk Oekraïne probeerde voort te zetten, in samenwerking met diverse anticommunistische groeperingen. In 1959 werd er in München een aanslag op hem gepleegd door de KGB, waaraan hij uiteindelijk overleed.

In het huidige Oekraïne geldt Stepan Bandera als held, maar onomstreden is hij toch niet, vanwege zijn hulp aan de nazi’s en vanwege de oorlogsmisdaden die door zijn partij zijn bedreven jegens Poolse en Joodse burgers.

Vlassov

Het klopt dus dat Bandera en andere Oekraïners tijdens de Tweede Wereldoorlog hulp hebben geboden aan de Duitse bezettingsmacht in de Sovjet-Unie. Maar dat gold toch ook voor de nodige Russen. Niet alleen Oekraïners, maar ook Russen hebben tijdens de oorlog als ‘*hilfswilligen*’ allerlei hulpdiensten verleend aan de *Wehrmacht* en het Duitse bestuur.

De Russische generaal Andrej Vlassov, een bekwaam veldheer die in juli 1942 gevangen werd genomen aan het front bij Leningrad, wilde zelfs nog een stap verder gaan. Vlassov bood het Duitse opperbevel aan om een Russisch bevrijdingsleger uit de grond te stampen, dat samen met de *Wehrmacht* ten strijde zou trekken tegen het Rode Leger.

Vlassov spiegelde het Duitse opperbevel voor dat dat een dergelijk Russische ‘bevrijdingsleger’ heel groot kon worden, aangezien er miljoenen Russische

soldaten in Duitse krijgsgevangenschap verbleven, en velen van hen graag de wapens wilden opnemen tegen Stalin.

Het is best mogelijk dat Vlassov inderdaad een flinke strijdmacht op de been had kunnen brengen. Maar Hitlers rassenwaan gooide roet in het eten. Vlassov werd aan het lijntje gehouden. Pas in de loop van 1943, toen de Duitse nederlaag zich begon af te tekenen, kreeg Vlassov wat ruimte om enkele kleinere eenheden te formeren, maar van harte ging het zelfs toen niet. Tenslotte zou Vlassov trouwens (in 1946) ter dood gebracht worden door de Sovjet-Unie.

Adolf Hitler en de zijnen beschouwden zowel Russen als Oekraïners in essentie als minderwaardige Slavische volken, die hoogstens nog wat waard waren als nuttige hulpkrachten. Een volwaardige plaats in het door nazi-Duitsland bestuurde Europa kon er voor hen niet zijn weggelegd. Een Oekraïner of een Rus kon als 'niet-ariër' nooit een echte nazi zijn. Alleen al daardoor zijn de verwijten van Vladimir Poetin over 'Oekraïense neo-nazi's' historische lariekoek.

Wynia's Week *zorgt twee keer per week voor broodnodige, nuchtere berichtgeving. Uw financiële bijdragen maken dat mogelijk. U kunt op verschillende manieren doneren. Kijk* ***HIER****. Hartelijk dank!*